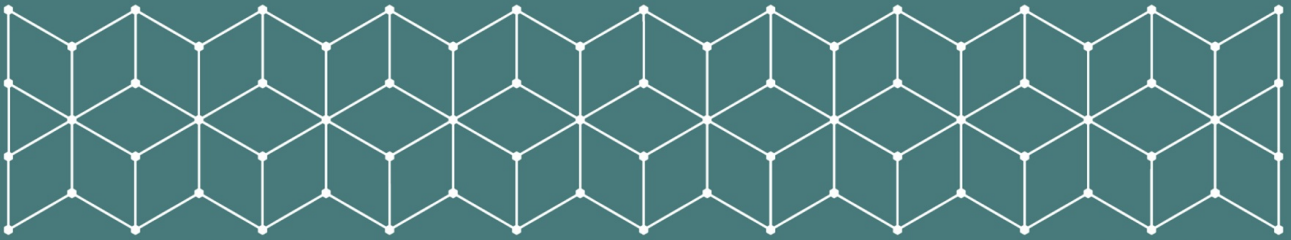

Lekser som samarbeid med foreldre - en god strategi?

I dagligtalen brukes ordet lekse eller lekser om:

- Om å forberede seg - jeg må gjøre lekser mi
- Om å være godt forberedt - jeg har gjort lekser mi
- Om lære seg noe ordentlig - jeg har gjort lekser mi
- Om å gjøre den grundige jobben
- Om å få en viktig erfaring - Da lærte jeg en lekse

I skolesammenheng og i forskning om lekser brukes denne definisjonen mest -

- Lekser er skoleoppgaver lærere pålegger elever å gjøre etter skoletid. (Cooper 1986)

- Denne definisjonen ligger inne i forslaget til ny opplæringslov som ikke er vedtatt enda.

- En studie fra NTNU viser at 83,8 prosent av elevene svarer at de er lei av skolen på grunn av hjemmeleksene.
- En metastudie bestående av 161 studier viser at lekser har liten eller ingen effekt på læring (Hattie 2009).

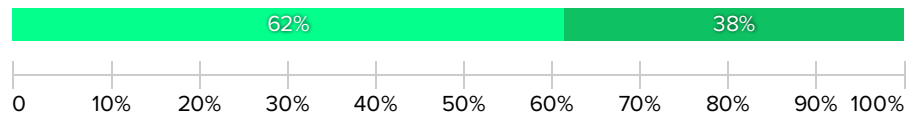
Hvordan er det med deg? Er du for eller imot lekser?

Kjersti Lien Holte | Fakultet for lærerutdanning og språk

21.03.2025

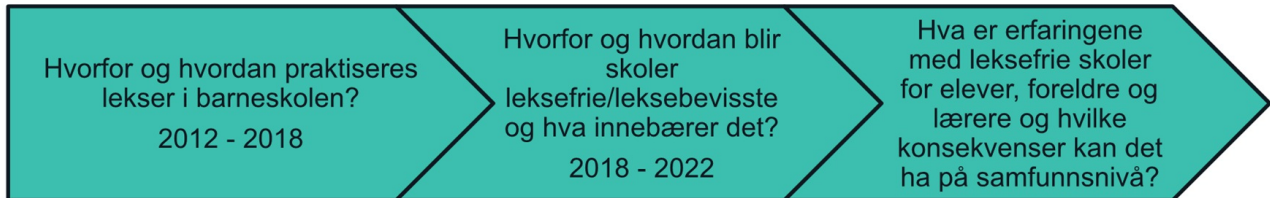
Er du for eller imot lekser?

Er du for eller i mot lekser?

■ Ja ■ Nei

Går det an å komme forbi denne enten eller tankegangen?

Læreres begrunnelser for lekser:

- › Elevene lærer gode arbeidsvaner
- › Det er en god måte å samarbeide med hjemmene på.
- › Det gir repetisjon og mengdetrening.

Gir lekser gode arbeidsvaner?

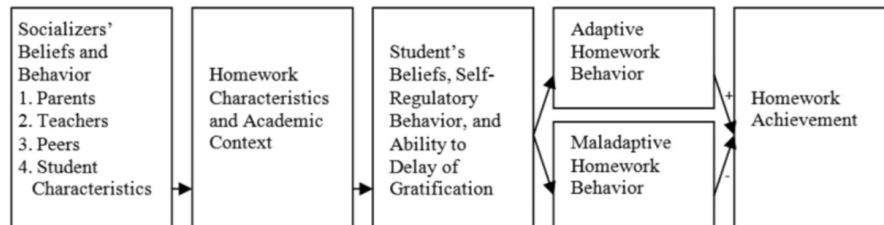

Figure 1. Homework model of achievement.

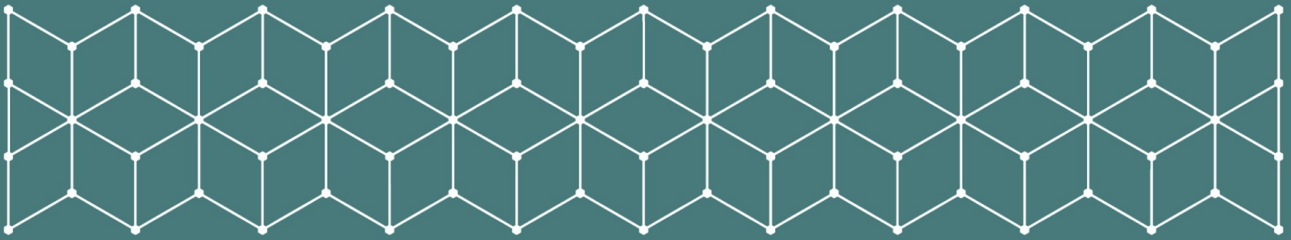
Bembenutty 2011

Sissel Østrem (2021) Lekser

Elevens opplevelse av lekser avhenger av:

- Elevens personlige egenskaper og modenhet
- Foreldres personlige egenskaper og skoleerfaringer
- Om familien er belastet med økonomiske, helsemessige bekymringer og eller konflikter i nære relasjoner.
- Antall søsken
- Mulighet for å jobbe konsentrert hjemme
- Type oppgave
- Hvordan oppgavene henger sammen med undervisningen

Her kommer noen funn om lekser som strategi for foreldresamarbeid fra den kvalitative studien Lekseprosjektet (Holte, Rønningen og Nyhus (in progress))

Så hva er lekser som strategi for samarbeid med foreldre?

Slik blir det gjort:

- Foreldre informeres om hvilke oppgaver som skal gjøres gjennom et ukebrev eller en arbeidsplan.
- Lærere forventer at foreldre følger opp dette ved å:
  - Lese planen
  - Kontrollere at eleven har gjort oppgavene og/eller at det er godt nok utført
  - Gå gjennom læringsmål som står på planen
  - Sitte sammen med eleven
  - Vise at de syns det er viktig
  - Skape en positiv stemning
  - Motivere/presse til å bruke ønsket tid
  - Begrense tidsbruk dersom det går for mye tid
- Noen forventer ikke at foreldre skal hjelpe, mens andre forventer det. (En undersøkelse i norsk sammenheng viser at 90 % av elevene rapporterer at de må ha hjelp av foresatte for å få til leksene NTNU).
- Noen forventer at foreldre skal belønne/straffe, mens andre er opptatt av at foreldre ikke skal belønne eller straffe
- Det forventes at foresatte skal ta kontakt med skolen for tilpasning hvis de opplever at det er for mye eller for lite.

Intensjonen er:

- Å lære foreldre gode holdninger til skolen
- Å lære foreldre å lære elevene gode holdninger til skolen
- Å involvere foreldre i elevenes opplæring
- Å tilrettelegge for en naturlig setting der foreldre kan samtale med barna sine om skolen
- Gi foreldre mulighet til å følge med på, støtte og ha dialog med barnet om barnets utdanning.
  - Å skaffe seg avlastning på grunn av lite ressurser i skolen.
  - For at foreldre skal syns at skole er viktig og vise det til elevene.
  - Gi struktur til svake foreldre
  - Ha foreldre på lag for å kontrollere barnet

Lærernes håp er at det skal:

- › Opplevs positivt og givende
- › Gi elever og foresatte mestringsfølelse
- › Gi læring
- › Gi gode arbeidsvaner
- › Gi gode resultater
- › Gjøre at elever og foresatte innordner seg skolen som system

Hvilke trosoppfatninger bygger det på?

- Det ER positivt når foreldre hjelper, snakker med og samarbeider med barnet sitt om skoleoppgaver.
- En oppfatning om at lekser automatisk:
  - Opplevs positivt og givende
  - Involverer og engasjerer foreldre i elevens utdanning
  - Gir elever og foresatte mestringsfølelse
  - Gir læring
  - Gir gode arbeidsvaner
  - Gjør at elever og foresatte innordner seg skolen som system

Hva tror dere at lærere er bekymret for når det gjelder lekser som samarbeid med foreldre?

Forsterker sosiale forskjeller

Negativitet ift lekser vil påvirke negativt i skole miljø

Om foreldrene følger med på hva elevene gjør på skolen?

Stjele fritid ?

Fristrasjon eller negativ opplevelse rundt lekser, smitter inn i samarbeidet og syn/motivasjon på læring.

Lager stress i heimen

Det kan øke forskjellene

At foreldrene ikke følger opp - i verste fall saboterer

At gapet mellom elevene blir større da noen opplever at lekser gir frustrasjon og dårlig stemning hjemme, mens andre får god hjelp

At det som lærerne tror og håper på ikke stemmer...

Dårlig kommunikasjon mellom skole og hjem pga dårlige/vonde opplevelser i lekkesituasjoner hjemme.

Foreldrene har ikke kapasitet

At foreldrene bidrar for mye.

At leksene er vanskelige å utføre eller for tidkrevende.

Ikke tilstrekkelig oppfølging fra foreldre

Bekymret for godt nok tilpasset hver elev.

Skape større forskjeller enn nødvendig i klassefelleskapet

At lekser bidrar til dårlig stemning i hjemmet.

Nedadgående spiral for elevens motivasjon og psykososiale velvære dersom den kontinuerlig opplever å mislykkes i forhold til krav fra foreldre og lærere

At foreldre tenker skolearbeid er skolens ansvar, ikke hjemmene.

At leksene tar for mye tid

Kan bli for lite repetisjon, som medfører at nye temaer i fag kommer for brått på elevene slik at det fort kan falle fra

Konflikt mellom lærer og forelder. Stor forskjell mellom kompetanse på forelder som fører til store forskjeller mellom barna.

Opplevelse hos foreldre om at barna ikke får/har den faglige utviklingen som er ønskelig.

-at kravet om å følge opp leksene kan føre til konflikt mellom lærer og foreldre
-at foreldrene ikke klarer å følge opp i stor nok grad-> kan føre til enda større forskjeller i elevenes kompetanse

At foreldre snakker ned lekser

Bekymring for de elevene som ikke får hjelp/oppfølging hjemme med lekser. Forsterker forskjellene

**Negativitet ift til lekser vil påvirke negativ i skole sammenheng.
Foreldre er lite engasjert i barna sin utdanning når barna er sterke/intelligente**

Hvilke bekymringer har lærere når det gjelder lekser som samarbeid med foreldre?

- At det ikke er positivt når foreldre ikke er flinke nok til å følge opp.
- Vanskelig for foreldre som har språklige utfordringer, utfordringer med å forstå skolesystemet, mangler utstyr, er alene om omsorgen, har mange barn, har barn med utfordringer (adhd, dysleksi, dyskalkuli, autisme)
- Bruk eller feil bruk av belønning og straff som går utover elevens motivasjon for læring.
- At oppgavene ikke er godt nok tilpasset elevene.
- Foreldre som ikke bryr seg.
- Foreldre som presser for mye og for hardt.
- Foreldre som ikke forstår oppgavene og kan hjelpe eleven.
- At lekser bidrar til stress og konflikter i familien.
- At foreldre skal gjøre leksene for barnet sitt for å slippe konflikt eller for at eleven skal få bedre resultater.

Hva sier forskning om hva som er den beste måten å involvere foreldre på?

- Flere studier viser at lekser er den samarbeidsformen som er minst effektiv.
- Noen studier viser at lekser har negativ virkning på resultater.

Ikke-akademiske effekter

- En kvantitativ studie som omhandler elever fra tredje til sjetten klasser viser at lekser påvirker elevenes psykiske helse, relasjonen mellom foreldre og barn og søvnmengden.
- Elev og foreldresvarene viste at mer enn 25 % svarte at lekser alltid eller ofte ødela familietid fordi det førte til en maktkamp.
- 36,8 % av elevene rapporterte at de av og til fikk mindre søvn på grunn av lekser. Funnene viste at foreldre ofte misforsto leksene og hvordan de skulle hjelpe til (Holland et al., 2021).

Ikke - akademiske effekter

- En kvantitativ studie av 4371 elever fra ungdomsskoletrinn på høypresterende skoler hvor elevenes sosiale bakgrunn var høyere middelklasse.
- Resultatene viste at jo mer lekser de gjorde, jo mer engasjerte var elevene i skolen, men også høyere nivåer av skolestress, fysiske helseproblemer og mangel på balanse i livet.
- Konklusjonen var at elever fra privilegerte familier vil ha noen fordeler med lekser i et konkurranseutsatt miljø, men at det hindrer dem i å lære, være fullt engasjerte og å trives (Galloway, Conner og Pope 2013).

Sosial ulikhet

- › Lekser er viktigere for skoleresultatene til 15 åringer med høy sosioøkonomisk bakgrunn enn for gjennomsnittet av elever i de fleste land.
- › Lekser bidrar derfor til et prestasjonsgap mellom grupper av elever med ulik sosioøkonomisk bakgrunn (OECD, 2014).
- › Analyser av data fra TIMMS viser at lekser i matematikk har mindre effekt for elever med lav sosioøkonomisk bakgrunn (Gustafsson 2013; Nilsen and Bergem 2016; Rønning, 2010)
- › En undersøkelse viser at det for elever med lav sosioøkonomisk bakgrunn er mye viktigere for resultater at skolen er opptatt av kvalitet og inkludering i undervisning og gir god oppfølging i skoletiden enn at de har lekser (Nilsen & Bergem, 2016).
- › NTNU fant at 90 % av elevene rapporterer at foreldre må hjelpe til med lekser og at det ikke alltid fungerer.
- › Göran Nygren (2023) presenterte nylig en studie som viser at foreldre med høy sosioøkonomisk bakgrunn gjør oppgaver for sine barn for at elever skal få bedre karakterer.

Lekser og leseferdigheter

- Studie av sammenhengen mellom foreldrestøtte og elever utvikling av leseferdigheter (literacy score).
- Resultater fra PISA undersøkelsen fra 21 land ble sammenlignet.
- Studien skilte mellom tre typer foreldrestøtte:
  - 1) Støtte som sosial kommunikasjon,
  - 2) Støtte som kulturell kommunikasjon
  - 3) Støtte som hjelp med lekser.
- (Hampden-Thompson et al., 2013).

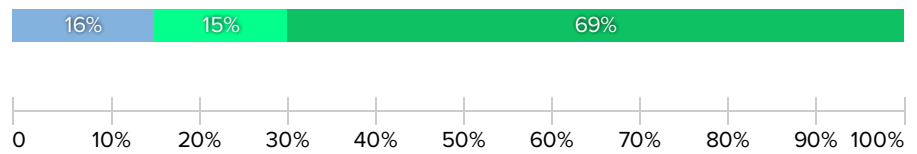
Hva tror dere hadde best effekt på elevers leseferdigheter?

Hva tror dere?

Hva slags foreldrestøtte tror dere var mest positivt for utvikling av leseferdigheter?

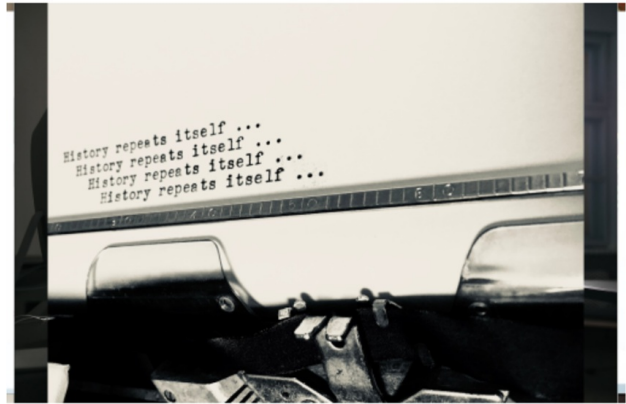

■ Foreldre hjelper med lekser   ■ Foreldre samtaler med barna om kultur   ■ Foreldre har samtaler om sosiale ting

- Resultatene viste en klar negativ sammenheng mellom foreldrestøtte som hjelp med lekser og utvikling av leseferdigheter.
- Resultatene viste en positiv sammenheng mellom foreldrestøtte som samtaler om kultur og det sosiale og elevers leseferdigheter.
- (Hampden-Thompson et al., 2013).

Hvis lekser gir repetisjon og mengdetrening, er det i tråd med føringene for pedagogikk i ny læreplan?

- Kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning. [Overordnet del 2.2](#)

Leksefri er et spørsmål om læringssyn

Deduktiv undervisning	Induktiv undervisning	Induktiv undervisning
Læring som tilegnelse	Læring som deltagelse	Læring som nyskaping
Monologisk	Dialogisk	Triologisk
Mål på tavla	Spørsmål på tavla	Spørsmål på tavla
Mål på ukebreve	Spørsmål på ukebreve	Spørsmål på ukebreve

Arne Nikolaisen Jordet (2020)
Anerkjennelse i skolen

Tenkende klasserom

Per Liljedahl (2016) Building Thinking Classroom

1. Bruke utforskendeoppgaver som får elever til å tenke som har lav terskel, høyt tak og har nyhetsinteresse.
  2. Fremme samarbeidslæring med å sette sammen helt tilfeldige samarbeidsgrupper på to og to elever i første og andre klasse og tre og tre elever i resten av trinnene.
  3. Bruke vertikale tavler som ikke er permanente og hvor de kan hviske ut det som er skrevet. De må være vertikale fordi det at elevene står. Dette øker samarbeidet i og mellom gruppene.
  4. At klasserommet organiseres uten front.
  5. Fremme tenkning hos eleven ved å kun besvare tenkende spørsmål fra elever som feks «jeg lurer på om ... eller Kan det være slik at ...»
  6. Lekser virker best når elever får i oppgave å sjekke sin egen forståelse av noe.
  7. Oppgaver når best fram ved at oppgaver gis verbalt, tidlig i økten og mens man står.
  8. Fremme elevenes autonomi med å med vilje være mindre hjelpsom.
  9. Hint og utvidelser av temaet brukes for å skape og lede flow i klassen.
  10. Undervisningsopplegg lages fra bunnen av.
  11. Lærer elevene å ta meningsfulle notater.
  12. Evaluere det som verdsettes.
  13. Formativ vurdering skjer ved at lærer har kommunikasjon med elevene om hvor de er og hvor de skal.
  14. Karakterer settes på grunnlag av data og ikke punktvurderinger.
- Lenke til foredrag om å bygge tenkende klasserom:
- <https://www.youtube.com/watch?v=OcVpQwJW47U>

Hva er alternativet?

Prinsipper for leksefrie skoler

Prinsipp 1 Lærer skal ikke direkte eller indirekte pålegge elever å gjøre skolearbeid etter skoletid.

Prinsipp 2 Skolen oppfyller sitt samfunnsoppdrag som inkluderende og demokratisk skole og gir opplæring som fremmer helse, trivsel og læring.

Prinsipp 3 Skolen utvikler pedagogiske metoder for tenkende, aktiv og inkluderende undervisning.

Prinsipp 4 Skolen utvikler pedagogiske metoder for formativ vurdering i dialog med elever og vurdering på grunnlag av data.

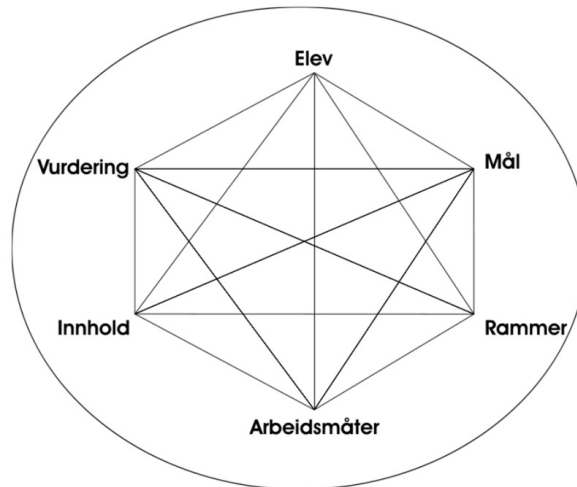
Prinsipp 5 Foresatte samarbeider med skolen om elevens opplæring ved å bidra til at eleven er i læringsmodus i skoletiden.

Prinsipp 6 Skole, hjem og lokalmiljø er utfyllende læringsarenaer.

Prinsipp 7 Skolen har ansvar for dialog med foreldre og å gi foreldre informasjon som gjør at de kan følge opp og engasjere seg i sine barns utdanning.

Prinsipp 1 Lærer skal ikke direkte eller indirekte pålegge elever å gjøre skolearbeid etter skoletid.

Leksefrie skoler rapporterer om:

- Elever som opplever mer motivasjon, mer fritid, mindre konflikter, mindre stress.
- At noen elever er bekymret for framtid når de ikke har lekser.
- Foreldre opplever mindre konflikter og stress og mer motiverte elever og mer familietid.
- Noen opplever å miste oversikt og manglende tillit til at skolen kan klare jobben uten dem.
- **Jenter savner lekser mest.**

Lærerne rapporterte om:

- Mer tid i arbeidshverdagen
- Mer variert, kreativ og praktisk undervisning
- Bedre oversikt over elevenes ferdigheter
- Mer trivsel blant elevene
- Mer fornøyde elever
- Mer fornøyde foreldre

Leksebevisst skole

- Lærerne har en forskningsbasert leksepraksis som fremmer godt samarbeid med foreldre om en inkluderende opplæring.
- Vil ofte innebære mindre lekser.
- Annen type lekser - feks mer utforskende oppgaver, helsefremmende lekser, sjekk ut forståelsen, vise fram lekser osv.
- Foreldre oppfordres til ulike typer samtaler.
- Utfordring at praksis varierer mye mellom lærere på samme skole
- **At noen lærere fortsette som før, mens de kaller det noe annet.**

Befrings fem kvalitetsindikatorer for en god barndom

1. Gode nære relasjoner
2. Respekt for mangfold og variasjon
3. Utvikling av interesser og en optimistisk tro på egen framtid
4. Forsiktighet ved risikoforhold
5. Bidra til sosial mobilitet

Innebærer en endring av hva god foreldreoppfølging er

- At eleven har sovet
- At eleven har vært i fysisk aktivitet
- At eleven har spist godt gjennom hele dagen
- At eleven har gode nære relasjoner i familien og med venner
- At eleven har nødvendig utstyr for skolen
- Samtaler om sosiale og kulturelle forhold

Må skoledagen bli lengre?

- Elise F. Djupedal stipendiat på NTNU har dokumentert at:
- Det er lagt til ytterligere 741 undervisningstimer i grunnskolen i den nasjonale ressurs og timefordelinga etter at grunnskolen i 1997 ble utvidet fra 9-årig til 10-årig (dvs 600 timer)
- Disse timene har ikke ført til flere år, men har, særlig for småtrinnet i barneskolen, bidratt til å forlenge skoledagen.
- Siden timetall ikke lenger presiseres for små- og mellomtrinnet går det ikke an å være helt presis på økningen, men et anslag er at antall undervisningstimer på småtrinnet har økt med ca 400 timer.
- Disse tallene er nasjonale minstetimetall noe som gjør at enkelte kommuner kan ha vedtatt enda flere undervisningstimer.
- Totalt sett peker dette på at skoledagen og mengden læringsaktivitet for de minste barna har gått drastisk opp.

Vil mindre skolearbeid hjemme føre til mer sosial ulikhet?

- Dersom 83,8 % blir mindre lei skolen av å slippe lekser
- Dersom de ca 60 % som var demotivert for skole blir mer motivert for læring uten lekser
- Så kan det føre til mer inkludering og en reduksjon i frafall fra videregående som i dag er på ca 25 %
- Dersom de ca 20 % av elevene som har foreldre som i større eller mindre grad hjelper sine barn til å få bedre karakterer ikke lenger får den muligheten
- Så vil det gjøre at mulighetene for å lykkes i det norske utdanningssystemet blir mer uavhengig av sosial bakgrunn.
- Men sosial ulikhet er et wicked problem som ikke kan løses av skolen alene

Kilder om leksefrie skoler

- › [Høringssvar](#) til ny opplæringslov fra utdanningsforskere
- › [Fire misforståelser om leksefrie skoler](#)
- › Udir sin [forskningsoversikt](#) over lekser
- › Udir <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/samarbeid-mellom-hjem-og-skole/samarbeidet-mellom-hjem-og-skole/?depth=0&print=1>
- › Jag vill ha bra betyg. En etnologisk studie om höga skolresultat och högstadiets praktiker.
<https://www.uu.se/nyheter/artikel/?id=17348&typ=artikel>
- › Rapport fra NTNU om leksefri skole
<https://www.ntnu.no/documents/1266706089/1283906963/Rapport+nr.+3+Endelig+rapport+10.03.21.pdf/3a804cd5-5bc5-a9cd-d18a-63355659597f?t=1616620758910>

Spørsmål

